

Αθήνα, 7 Μαρτίου 2014

Οφειλή ασφαλιστικών εισφορών ΟΑΕΕ - Προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει λάβει τους τελευταίους μήνες χιλιάδες αναφορές ασφαλισμένων του Οργανισμού, ως συνέπεια της οικονομικής κατάρρευσης που έχει πλήξει τους βιοτέχνες, τους εμπόρους και τους ελεύθερους επαγγελματίες.

Η επεξεργασία αυτών των αναφορών παρέχει ενδείξεις ενός σοβαρού συστημικού ζητήματος, του οποίου η αντιμετώπιση επιβάλλει να αναζητηθούν οι καλύτερες δυνατές και βιώσιμες λύσεις, τόσο για τον ασφαλιστικό οργανισμό και το ασφαλιστικό σύστημα της χώρας, όσο και για τους ασφαλισμένους πολίτες αυτής της επαγγελματικής κατηγορίας.

Η συστημική διάσταση του ζητήματος απαιτεί ευρύτερες συνεργασίες που άπτονται μεν των αρμοδιοτήτων της Διοίκησης του ΟΑΕΕ, συνδέονται δε με λύσεις και ρυθμίσεις που αφορούν συναρμόδιες Γενικές Γραμματείες και τα εποπτευόμενα Υπουργεία Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Οικονομικών και Υγείας.

Από το πλήθος θεμάτων που περιλαμβάνονται στις αναφορές των πολιτών ορισμένα έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο συναντήσεων και συνεργασίας με τα διευθυντικά στελέχη του ΟΑΕΕ. Πέραν αυτών, επιλέγουμε κατωτέρω αυτά που κρίνουμε ως μείζονος σημασίας και συστημικά και τα οποία χρήζουν νέων προσεγγίσεων και ρυθμίσεων, πλέον όσων έχουν επιχειρηθεί μέχρι σήμερα.

Α) Ενιαία θεώρηση των προς ρύθμιση υποχρεώσεων των ασφαλισμένων έναντι του Δημοσίου για την επίτευξη ρεαλιστικών και εξυπηρετήσιμων ρυθμίσεων

Η ενιαία θεώρηση των προς ρύθμιση υποχρεώσεων των ασφαλισμένων έναντι του Δημοσίου είναι αναγκαία για την επίτευξη ρεαλιστικών και εξυπηρετήσιμων ρυθμίσεων, ιδιαίτερα ενόψει της επικείμενης διαχείρισης των ασφαλιστικών οφειλών των ασφαλιστικών οργανισμών ΙΚΑ – ΕΤΑΜ, ΟΑΕΕ, ΟΓΑ και ΕΤΑΑ από τις υπηρεσίες του ΚΕΑΟ.

Η πλειονότητα των αναφορών που έχει δεχθεί το τελευταίο διάστημα ο Συνήγορος του Πολίτη αφορά σε περιπτώσεις ασφαλισμένων του ΟΑΕΕ, οι οποίοι έχουν μεν τη βούληση να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, περιορίζονται δε από την οικονομική τους κατάσταση με βάση το φορολογητέο εισόδημά τους, τη ρευστότητά τους και την περιουσία τους. Οι εν λόγω ασφαλισμένοι υπήρξαν συνεπείς στις υποχρεώσεις τους απέναντι στο Δημόσιο και τον ασφαλιστικό τους φορέα, τα τελευταία όμως χρόνια υπήρξε σταδιακή μείωση έως και μηδενισμός του εισοδήματός τους, με αποτέλεσμα να συσσωρευτούν οφειλές, τόσο προς το Δημόσιο, όσο και προς τον ΟΑΕΕ οι οποίες αφορούν τόσο την καταβολή των τρεχουσών εισφορών, όσο και την υπαγωγή στις υφιστάμενες ρυθμίσεις που παρέχει ο Οργανισμός.

Εν προκειμένω, θα πρέπει να γίνει παραδεκτό ότι το ποσό που καλούνται οι περισσότεροι υπαγόμενοι σε ρύθμιση ασφαλισμένοι να πληρώνουν μηνιαίως δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ρεαλιστικό για μια - μικρή τις περισσότερες φορές - παραγωγική επιχείρηση που έχει υποστεί τις συνέπειες μιας οικονομικής κρίσης και κατάρρευσης και θα πρέπει να εξετασθεί ποιο ποσόν, σε ιδιαίτερα εξαιρετικές περιπτώσεις, θα μπορούσε να εξυπηρετηθεί βάσει του πραγματικού εισοδήματος (συνολικού και διαθέσιμου) του ασφαλισμένου και βάσει της πραγματικής ρευστότητας της μικρής επιχείρησής του.

Κατόπιν αυτού θεωρούμε ότι πρέπει να αναζητηθούν εφικτές και ρεαλιστικότερες λύσεις, οι οποίες και θα αποφέρουν έσοδα στον Οργανισμό και, ταυτόχρονα, θα προσφέρουν διέξοδο στους ασφαλισμένους, οι οποίοι στερούνται βασικά δικαιώματα, όπως είναι η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ενώ βλέπουν τις οφειλές τους να διογκώνονται, καθιστώντας τα προβλήματα (και τα πιθανά αδιέξοδα στη ρύθμισή τους) ακόμα πιο έντονα και πιεστικά. Είναι αναγκαίο λοιπόν να εξευρεθεί μια ρεαλιστική ισορροπία μεταξύ υποχρεώσεων και δικαιωμάτων, ώστε να υποστηριχθεί και η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού οργανισμού και η παροχή του κοινωνικού αγαθού που συνεπάγεται η υποχρεωτική δημόσια ασφάλιση.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών **προτείνουμε** να εξετασθούν:

- η **ενιαία ρύθμιση** σε δόσεις του συνόλου των οφειλών (οφειλές προς ΔΟΥ, οφειλές προς ασφαλιστικούς φορείς, κ.α.),
- η **αύξηση των δόσεων** μέχρι τουλάχιστον 100, ανάλογα με το ύψος της οφειλής και της οικονομικής δυνατότητας του ασφαλισμένου,
- η **κατάργηση της υψηλής προκαταβολής** ως προϋπόθεσης για υπαγωγή σε ρυθμίσεις του ΟΑΕΕ.

B) Υποτίμηση - Μείωση Ασφαλιστικών Κατηγοριών Κλάδου Σύνταξης

Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών που σήμερα καλούνται να καταβάλουν οι ασφαλισμένοι του ΟΑΕΕ έχει διαμορφωθεί από συστάσεως του και προγενέστερα μέσω μιας διαδικασίας αλληπαλλήλων ανατιμήσεων των 14 ασφαλιστικών κατηγοριών, βάσει των οποίων υπολογίζονται οι καταβλητέες εισφορές, ανατιμήσεων οι οποίες, ωστόσο, μετά το εύρος της συρρίκνωσης του ΑΕΠ της χώρας κατά 25% την περίοδο 2008-2013 και το εύρος της «εσωτερικής υποτίμησης» (σε αρκετό βαθμό μονομερούς) που έχει σημειωθεί την τελευταία τριετία δεν ανταποκρίνεται στα ισχύοντα δεδομένα κύκλου εργασιών και επιπέδου εισοδήματος βιοτεχνών, εμπόρων και ελευθέρων επαγγελματιών.

Ενόψει λοιπόν των ανωτέρω, θα πρέπει να εξετασθεί η ρεαλιστική προσαρμογή των ασφαλιστικών εισφορών στα τρέχοντα οικονομικά δεδομένα της χώρας και των κλάδων ασφαλισμένων. Αυτό απαιτεί διοικητικές και πολιτικές αποφάσεις, δεδομένου ότι στην περίπτωση του ΟΑΕΕ οι ασφαλιστικές εισφορές ορίζονται επί διοικητικά καθορισμένων και τεκμαρτών εισοδηματικών – ασφαλιστικών κατηγοριών, ενώ π.χ. στην περίπτωση των μισθωτών ορίζονται αναλογικά ως ποσοστό ονομαστικών μισθών, μέθοδος που δεν δημιουργεί ανάλογα φαινόμενα δυσλειτουργίας, όπως στην περίπτωση των ασφαλισμένων βιοτεχνών, εμπόρων και ελευθέρων επαγγελματιών.

Άλλωστε μία τέτοια λογική προσωρινής υποτίμησης εξυπηρετεί και η εισαχθείσα, το 2012, δυνατότητα των ασφαλισμένων του ΟΑΕΕ να μπορούν με αίτησή τους να επιλέξουν την κατάταξή τους στην αμέσως κατώτερη ή στη δεύτερη κατώτερη

ασφαλιστική κατηγορία κλάδου σύνταξης του ΠΔ 5/2007 και να παραμείνουν σε αυτήν για χρονικό διάστημα ορισμένων ετών.

Η αναζήτηση της ορθής ισορροπίας μεταξύ ύψους εισφορών και αριθμού ασφαλισμένων που εξυπηρετούν κανονικά τις υποχρεώσεις τους και εξυπηρετούνται από τον κοινωνικοασφαλιστικό φορέα τους είναι αντικείμενο μελέτης και καλόπιστου διαλόγου για τη δραστική μείωση των ποσών των ασφαλιστικών κατηγοριών και εισαγωγή χαμηλής κατηγορίας, στην οποία θα υπάγονται μικροεπαγγελματίες με εισοδηματικό κριτήριο.

Προφανώς η ονομαστική υποτίμηση των εισφορών θα επηρεάσει και την προσδοκία ονομαστικών παροχών και αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στη ρεαλιστική αναπροσαρμογή των ασφαλιστικών εισφορών και της διάρθρωσής τους. Η καθιέρωση μεταβατικής ειδικής χαμηλής ασφαλιστικής κατηγορίας (ασφαλιστική κατηγορία βάσης) με εισοδηματικά κριτήρια, ώστε να κατορθώσουν να μείνουν εντός ασφαλιστικού συστήματος, με συνεχή κάλυψη του κινδύνου ασθενείας, όσο το δυνατόν περισσότεροι ελεύθεροι επαγγελματίες, έστω και εάν μια τέτοια πρόταση συνεπάγεται και μειωμένη προσδοκία συνταξιοδοτικής ανταποδοτικότητας για τη συγκεκριμένη περίοδο, θα πρέπει να εξεταστεί κατά προτεραιότητα. Στο ίδιο πλαίσιο θα πρέπει να εξετασθεί και η δραστική και ρεαλιστική αναπροσαρμογή των πρόσθετων τελών.

Γ) Ασφάλιση Υγείας

Η αναζήτηση τρόπου παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε όλους τους ασφαλισμένους του ΟΑΕΕ, που επί σειρά ετών εξυπηρετούσαν τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις τους και οι οποίοι πρέπει να θεωρούνται μέρος στην προσπάθεια διασφάλισης και βιωσιμότητας του ασφαλιστικού ταμείου και της παραμονής των ασφαλισμένων στο ασφαλιστικό σύστημα, είναι μείζον κοινωνικό ζήτημα.

Στο πλαίσιο του ευρύτερου ανασχεδιασμού του Συστήματος Υγείας και των πηγών και μεθόδων χρηματοδότησής του, θα πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα διαχωρισμού των εισφορών Κλάδου Σύνταξης από τις εισφορές Κλάδου Υγείας, ώστε, με την καταβολή των εισφορών υγείας, να παρέχεται το δικαίωμα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στους ασφαλισμένους.

Δ) Μέτρα αποσυμφόρησης λειτουργιών και υπηρεσιών ΟΑΕΕ

Περαιτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη, στην προσπάθειά του να συμβάλλει στη διασφάλιση και τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού ταμείου και, πρωτίστως στη παραμονή των ασφαλισμένων στο ασφαλιστικό σύστημα, θέτει τις εξής εναλλακτικές προτάσεις:

- Ειδικά για τους υποψήφιους συνταξιούχους που αδυνατούν να εξοφλήσουν την οφειλή τους, με αποτέλεσμα να επέρχεται απώλεια των αναδρομικών συντάξεων, αλλά και να οδηγούνται σε πλήρες αδιέξοδο, προτείνεται όπως ο υπολογισμός του χρόνου ασφάλισης, για τον οποίο οφείλονται εισφορές, γίνεται στην κατώτατη ασφαλιστική κατηγορία, με τις αντίστοιχες συνέπειες στο ύψος της σύνταξης κ.λπ.
- Αναλόγως στην αποσυμφόρηση λειτουργιών και υπηρεσιών ΟΑΕΕ θα συνέβαλε η απλοποίηση και επιτάχυνση επίλυσης υπέρ του πολίτη απλών και προφανών ζητημάτων με τη μη «αυτόματη» παραπομπή τους στη χρονοβόρα

διαδικασία των ΤΔΕ, ώστε οι τελευταίες να εκδικάζουν ταχύτερα όσες υποθέσεις ορθώς καταλήγουν σε αυτές.

- Επίσης, σε προβλήματα που προκύπτουν με πολύ μεγάλη καθυστέρηση με υπαιτιότητα των υπηρεσιών των συστατικών μερών του δημιουργηθέντος το 1999 Ταμείου, π.χ. από καθυστέρηση ενοποίησης φακέλων μετά τη δημιουργία του ΟΑΕΕ που οδηγεί συχνά σε αναδρομική ανακατάταξη ασφαλιστικών κατηγοριών ή σε περιπτώσεις αλλαγής χαρακτηρισμού από «παλαιό» σε «νέο» ασφαλισμένο ή το αντίστροφο, που συχνά διαπιστώνεται με την αίτηση συνταξιοδότησης, εν όψει και της διαφοράς των χρόνων παραγραφής υπέρ ή κατά των ασφαλισμένων, ζητούμενο είναι η άμεση απλή υπέρ του πολίτη επίλυση που να ικανοποιεί το αίσθημα δικαίου.
- Στα προς διευθέτηση ζητήματα αποσυμφόρησης λειτουργιών και υπηρεσιών ΟΑΕΕ και της εδραίωσης της εμπιστοσύνης μεταξύ οργανισμού και ασφαλισμένων ανήκει και το θέμα της τήρησης του διοικητικού δικαίου όσον αφορά την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθεισών εισφορών εκ μέρους των πολιτών.

Έχοντας την πεποίθηση ότι η συνεργασία όλων των συναρμοδίων φορέων, Γενικών Γραμματειών και Υπουργείων μπορεί και πρέπει να οδηγήσει στην εξεύρεση της καλύτερης δυνατής, αλλά ταυτόχρονα και εφικτής, λύσης, θεωρώ ότι οι παραπάνω σκέψεις και προτάσεις μπορεί να συμβάλλουν – εν μέρει, έστω - στην άρση του αδιεξόδου, στο οποίο έχουν περιέλθει χιλιάδες ασφαλισμένοι του ΟΑΕΕ και στην ομαλότερη λειτουργία του θεσμού της Κοινωνικής Ασφάλισης.